

“Met modder gooien naar de elite, dát geeft mij hoop”

Vijf jaar geleden mobiliseerde Anuna De Wever een massa jongeren met de klimaatmarsen. Vandaag gelooft ze niet meer in groene groei en klimaatbeleid. Het systeem moet omver, desnoods met verregerende acties. Wat zegt haar ‘radicalisering’ over hedendaags activisme?

De officials van de Raad van Europa hadden het Anuna De Wever nog zo op het hart gedrukt: of ze het alsjeblieft positief en constructief kon houden in haar toespraak op het ‘Symposium for youth and climate action’ in september. Maar De Wever stak vijftien minuten lang een loeihard betoog af over hoe catastrofaal de situatie van onze planeet is, hoe de politiek een circus is en de Europese Unie grotendeels een koloniaal project. Dat *white supremacy* en het patriërchaat fundamenteel zijn van het economische systeem en dat militarisering, in plaats van het klimaat, de nieuwe prioriteit is. “Je zag de organisatoren denken: fuck, waarom hebben we die uitgenodigd? (lacht)”

Het was haar oude reputatie die haar op dat forum heeft gekregen, vertelt De Wever terwijl ze van haar Fritz-kola nipt in een Brussels café. Sinds ze in januari 2019 samen met Kyra Gantois het vuur aan de lont stak van massale klimaatmarsen, heeft ze ontelbare internationale fora toegesproken. Media uit de hele wereld schoven aan voor interviews met de piepjonge Youth for Climate-activisten die politici opriepen om eindelijk eens de wetenschappelijke waarschuwingen ernstig te nemen en doortastend klimaatbeleid te voeren. Ze werden gehoord ook. In december van datzelfde jaar presenteerde de Europese Commissie haar Green Deal, naar eigen zeggen het meest ambitieuze pakket klimaatmaatregelen ter wereld. De klimaatmar-

sen hadden een ongeziene impact, vonden vriend en vijand.

Toch noemt Anuna De Wever zich vandaag geen klimaatactiviste meer. Hoe dat is gekomen, schreef ze neer in het boek *Laten we eerlijk zijn*. Het schetst haar coming of age als activist. Kabbelend ging dat niet, ze zat vijf jaar lang in een politieke en persoonlijke snelkookpan. Ze sprak massa’s toe en keek wereldleiders in de ogen, ze ontving onderscheidingen én werd het mikpunt van grove (doods)bedreigingen. Ze is nog altijd pas 23, en toch lijkt ze al een eeuwigheid mee te gaan.

De zeventienjarige De Wever gelooft nog in hervorming, in hand-in-hand met ceo’s de excessen van het kapitalisme indammen. Klimaatbeleid zou de wereld redden. Vandaag noemt ze groene groei een “hoax” en is klimaatverandering niet langer “waar het om moet gaan”. Massale ontbossing, groeiende ongelijkheid, de *working poor* en de oorlogen in Oekraïne en Gaza zijn geen excessen van het kapitalisme, schrijft ze in *Laten we eerlijk zijn*, maar de voorwaarden voor het bestaan ervan.

Dat is een veel radicalere analyse, die ze onderbouwt met wetenschappelijke bevindingen zoals een *Science*-rapport dat stelt dat slechts 65 van 1.600 onderzochte klimaatmaatregelen nut hebben gehad. “Waarom zou ik dan nog in klimaatbeleid geloven? Het is een vals positief verhaal.” Haar pleidooi is er niet langer een voor groene groei, laat staan voor groen kapitalisme, “wél voor een

anti-imperialistische, antikapitalistische en democratische economie”.

Zelf ziet De Wever haar evolutie als “volwassen worden”, maar veel reacties op haar ‘radicalisering’ zijn niet mals. Haar pleidooi voor degrowth, meent filosoof Maarten Boudry (UGent), is er een voor “collectieve verarming”. Uiterst rechtse sites vergelijken haar met Pim Fortuyns moordenaar Volkert van der Graaf. In *De Standaard* zette reportagemaker Lukas Vander Taelen haar in de hoek van de communistische terreurgroep CCC – al zong hij in de jaren 80, toen hij zo oud was als De Wever, zelf nog “*Give me a gun, give me a knife*” omdat hij, behalve dat de rijken steeds rijker werden, niks zag veranderen.

De Wever haalt de schouders op. Die “extreme” reacties bewijzen haar punt, zegt ze. “Zolang we het hebben over CO₂-reductie en zonnepanelen en warmtepompen en meer gerommel in de marge zijn we schattig en mogen we spreken. Maar wie aan het systeem raakt, wordt geridiculiseerd, onzichtbaar gemaakt, met de dood bedreigd en gecriminaliseerd.”

Teruggeblaft

Op 10 januari 2019 zat schrijver David Van Reybrouck naast De Wever in *De afspraak*. Het was haar eerste televisieoptreden, enkele uren na de eerste klimaatmars. Drieduizend scholieren waren totaal onverwachts naar Brussel gekomen voor een luid en energiek protest. “Ik was meteen onder de indruk ►►

van haar onvervaardheid, van hoe goed ze van de tongriem was gesneden, van haar kennis”, vertelt Van Reybrouck wanneer we hem bellen – hij staat op het punt om met een vrachtschip naar Congo te reizen; hij wil er in kaart brengen wat de klimaatontregeling aanricht in Midden-Afrika.

In die uitzending van *De afspraak* barstte Van Reybrouck uit in een lofbetuiging. “Dat was nodig. Tot mijn verbijstering begon Rik Torfs, toch een oud-rector van de oudste universiteit van dit land, meteen twijfel te zaaien over de menselijke oorsprong van de klimaatverandering. In 2019! Hij probeerde daar *efkes* dertig jaar wetenschappelijk werk van het hoogste niveau van tafel te vegen. Het was nodig om te benadrukken dat zij gelijk had, punt.”

Nog zo’n vroege schrijver-medestander is Jeroen Olyslaegers. Hij hielp De

Wever en Gantois bij het schrijven van *Wij zijn het klimaat. Een brief aan iedereen*, een boekje dat geen twee maanden na de eerste klimaatmars verscheen. “Ik heb gewoon hun woorden op papier gezet. That’s it. Het is een hilarische misvatting dat die jonge mensen werden gemanipuleerd – door de groenen, door Greenpeace, door de moeder van Anuna. Wij volwassenen waren onder de indruk van hén.”

Olyslaegers en Van Reybrouck schoven aan bij de keukentafelvergaderingen van Youth for Climate. “Dat was een warroom waar het plezier van afspatte”, herinnert Van Reybrouck zich. En: dat minachting van bij het begin hun deel was. “In de framing van dat eerste optreden in *De afspraak* is het klimaatdebat de afgelopen vijf jaar voortgezet. Van Torfs’ twijfelzaaiërij tot Donald Trumps *drill, baby, drill*: er is een patroon.”

Olyslaegers heeft na de successen de wanhoop zien komen bij de klimaatjongeren. “Ze kregen smerige mails, werden bedreigd en door beleidsmensen teruggeblaft naar de klas. De prijs die we voor dat cynisme betalen, is dat hun analyse vandaag veel radicaler is.” Hij kan ze niet eens ongelijk geven. “Het kapitalisme is gebaseerd op diefstal, onze planeet wordt leeggeroofd. Wie dat niet ziet, lijdt aan verdringing.”

“Waar is Anuna?”

“Ik heb te lang een boodschap uitgedragen die fout is”, verwoordde De Wever het eerder in het *Nieuwsblad*. Maar hoe voelt dat voor de jongeren die mee met haar die boodschap uitdroegen – en daar misschien nog altijd achter staan?

Martha Balthazar voelt zich alleszins niet in de steek gelaten. Ze vindt De Wever net te streng voor zichzelf wanneer



Anuna De Wever (tweede r.) met Greta Thunberg en andere klimaatjongeren tijdens een mars in Brussel, begin 2019. Kristof Vadino

ze zegt dat ze vroeger fout was. De theatermaakster liep mee in de klimaatmarsen en is intussen een vriendin. “Op de klimaatmarsen van Youth for Climate voelde ik mij van in het begin gehoord als iemand die vragen had bij het hele systeem. Wie een eerlijke analyse maakt van het klimaatprobleem komt gewoon uit bij de verknoopteid aan crisissen.”

Begin dit jaar werden Balthazar en De Wever samen opgepakt tijdens een pro-Palestijns protest op het Vlaamse openingsfeest van het Belgische EU-voorzitterschap in Mechelen. Net voor hij de deuren van de combi dichtsloeg, zei een agent: “Ik dacht dat jullie klimaatactivisten waren!” Ze moesten erom lachen, het was niet voor het eerst dat ze dat hoorden. Vaak volgde het advies om te zwijgen over migratie, dekolonisatie en democratie.

In haar boek beschrijft De Wever kantelmomenten die haar die punten deden verbinden. Dat uiterst rechts goed scoorde in de Europese verkiezingen van 9 juni 2019, bijvoorbeeld, en alle klimaatmarsen ten spijt niet de groene partijen. Zeer persoonlijk, en akelig, werd het in de zomer van datzelfde jaar op Pukkelpop. De Clap for Climate-actie in de Boiler Room riep enthousiasme op, maar ook tegenstand. Op de camping liep het uit de hand. De Wever viel als een blok in slaap, maar haar vriendinnen hoorden de hele nacht lang boze mannen brullen: “Waar is Anuna? We weten dat ze hier is!” Tenten van vriendinnen werden opengeritst, op andere werd geplast.

Ze schrijft: “Ik ben tot op de dag van vandaag zo blij dat ze me niet hebben gevonden die nacht, want ik weet oprecht niet wat er zou gebeurd zijn.” Toen ze de volgende dag vertrok, arriveerde Vlaams Belang Jongeren om Vlaamse Leeuwen uit te delen, de vlaggen die haar belagers met zich mee hadden gedragen.

“Het maakt me gek, dat dictaat dat we hoopvol moeten zijn. Niemand voelt zich hoopvol, ik ben verdrietig en bang. Mogen we dat niet zeggen?”

Martha Balthazar
Theatermaker

“Zolang we het hebben over zonnepanelen en warmtepompen zijn we schattig en mogen we spreken. Maar wie aan het systeem raakt, wordt geridiculiseerd en krijgt doodsb bedreigingen”

Anuna De Wever
Activist

Daar is haar echte zoektocht begonnen, zegt ze. “Dit ging duidelijk niet over klimaatbeleid, maar over iets veel diepers.” Er volgden acties voor vluchtelingen, en gesprekken met zogenaamde Mapa-klimaatactivisten. Die ‘*most affected people and areas*’ zijn de mensen en plekken die het hardst getroffen worden door de klimaatverandering. Hun inzichten waren cruciaal in de vorming van De Wevers intersectionele denken, waarin klimaat, kapitalisme, armoede, kolonialisme, ongelijkheid, gender ... samenkomen. Niet iedereen in de natuur- en klimaatbeweging gaat daarin mee, beseft ze. “De oudere garde wil het hebben over ecocide en natuurherstel, die wil niet praten over het kapitalisme.”

Adélaïde Charlier, de Franstalige tegenhangster van De Wever en Gantois, legt uit dat haar generatie *Les Trente Glorieuses* niet heeft meegemaakt, de dertig naoorlogse jaren waarin het democratische kapitalisme welvaart en vrijheid voor velen creëerde – toch in het Westen. Dat haar generatie er wel de rekening voor krijgt gepresenteerd, maakt het eenvoudiger om er afscheid van te nemen. “Met ‘groene groei’ wisselen we gewoon van verslaving, van fossiele brandstof naar kritieke mineralen.”

Toch vindt Martha Balthazar die generatiekloof overroepen. Ze ging net in première met *Rustoord*, een voorstelling over ouderenzorg. Zij ziet dat ook mensen die twee generaties ouder zijn niet langer rustig willen blijven, laat staan hoopvol. “Boos worden op het kapitalis-

me is heel makkelijk als je ziet hoe we ouderenzorg hebben verkocht aan bedrijven. Het maakt me gek, dat dictaat dat we hoopvol en constructief moeten zijn. Niemand voelt zich hoopvol, ik ben verdrietig en bang. Mogen we dat niet gewoon zeggen?”

Ze is kwaad op links, dat zich afkeert van revolutionaire ideeën, terwijl uiterst rechts er op zijn kant wel mensen mee enthousiasmeert. “Hadden linkse partijen maar evenveel lef als Anuna. Zij activeert wél ideeën én actie.”

Lief en empathisch

“De wereld heeft je geradicaliseerd.” Het appje van een goede vriend bleef hangen bij De Wever. “Opnieuw en opnieuw teleurgesteld” worden door de status quo: dát ontstak bij haar de “onrust, passie, woede”, schrijft ze. Haar medestanders onderstrepen dat De Wever het heeft geprobeerd langs de geijkte paden. Zo liepen zij en Charlier in 2020 stage bij de groene fractie in het Europees Parlement. De Wever viel er onzacht van haar geloof dat in die gremia verandering mogelijk is.

Europees Parlementslid Sara Matthieu (Groen) gelooft dat wel nog, zegt ze met de glimlach. “Anders zou ik hier niet zitten.” Ze deelt wel de frustraties, en zelfs een flink stuk van de analyse van De Wever, Balthazar, Charlier en co. Ze ziet hoe hun gelijk wordt bewezen in bijvoorbeeld de deal die de Europese Commissie sloot met Rwanda over de export van kritieke grondstoffen. Het merendeel van die grondstoffen komt niet uit Rwanda, maar wordt illegaal geroofd uit Congo. “Dan heeft Anuna geen ongelijk wanneer ze de EU verwijt de fouten uit het verleden te herhalen.” Volgens Matthieu is het de rol van activisten om politici en publiek wakker te houden. “Vandaag meer dan ooit, want de conservatieve aanval op de natuurwetgeving is ongezien.”



Een vreedzame actie van Just Stop Oil op de M25-snelweg in Londen. Er werden celstraffen tot vijf jaar voor uitgesproken. getty

Hoever dat activisme kan gaan, en waar de grenzen liggen van (geweldloos) protest, ook daarin gaat De Wever vandaag verder. Bij de aanvaarding van de Arkprijs van het Vrije Woord in 2019 zei ze nog dat wie de waarheid aan haar kant heeft, “nooit geweld nodig heeft om de strijd te winnen”. Nu vindt ze het “een illusie” te denken dat alleen vreedzaam protest een eind kan maken aan “het enorme onrecht in de wereld”. Dat ze onomwonden pleit voor een revolutie levert haar virulente kritiek op.

Auteur Fleur Pierets kijkt het met grote ogen aan. Ze is bijna dertig jaar ouder, maar noemt De Wever een boezemvriendin, zonder ook maar het minste spatje agressie. In weerwil van De Wevers imago – hard en extreem – leerde zij haar net als “heel lief en empathisch” kennen bij hun eerste ontmoeting in 2021.

Pierets sprak toen op een manifestatie na de homofobe moord op David Polfliet. Ze was erg zenuwachtig en voelde plots iemand achter haar staan. Een jonge vrouw die zei: “Ik voel dat jij op je ongemak bent, ik ken dat gevoel heel

goed. Ik ga hier blijven staan.” Dat deed De Wever ook, urenlang. “Anuna kent als geen ander de angst van mensen die zich uitspreken.” Net daarom maakt het Pierets zo kwaad dat De Wever als gevaarlijk wordt afgeschilderd. “Dat is de totale omkering van alles. Anuna staat vooralsnog alleen aan de ontvangende kant van fysieke agressie, intimidatie en doodsb bedreigingen.”

Ook Balthazar krijgt het verwijt geweld goed te praten, onder meer omdat ze over het boek *How to blow up a pipeline* schreef in haar *Knack*-column. Ze ziet er een strategie in. “Louter omdat wij geen genoeg nemen met een ietsjes groenere status quo, worden we ge-

criminaliseerd. (*fjntjes*) Maar het waren geen klimaatactivisten die in Brussel brand hebben gesticht, hè. Dat waren de boeren – wier grieven ik begrijp – en daar zijn we allemaal wel heel rustig onder gebleven.”

Vechten tegen bulldozers

Het is een gevoelig onderwerp in activistische middens, zegt Greenpeace-woordvoerder Joeri Thijs. Greenpeace kiest altijd voor geweldloze, burgerlijke ongehoorzaamheid. “Maar geconfronteerd met een zwak klimaatbeleid dat op alle fronten blijft tekortschieten – we boekten vorig jaar een mondiale recorduitstoot – begrijpen we dat activisten de li-

“Anuna gevaarlijk? De totale omkering van alles! Zij staat vooralsnog alleen aan de ontvangende kant van fysieke agressie, intimidatie en doodsb bedreigingen”

Fleur Pierets
Auteur



Anuna De Wever en Kyra Gantois tijdens een klimaatactie in Leuven, 2019. belga

“Ook Rosa Parks en Nelson Mandela werden gecriminaliseerd. Maar vandaag zijn er overal Rosa Parks-pleintjes. Ik voorspel: in 2075 krijgen we Greta Thunberg-platsoentjes”

David Van Reybrouck
Schrijver

mieten opzoeken.”

Dat de limiet ligt op geweld tegen mensen, daarover zijn alle geïnterviewden het eens. Charlier ziet heil in “waardige” acties zoals de blokkades van Code Rood, waarbij activiteiten van de fossiele industrie worden stilgelegd zonder schade aan te richten. Ook de klimaatmarsen hebben maar gewerkt omdat ze regels braken, stipt ze aan. “De impact was nul geweest als we braafjes op een woensdagnamiddag hadden betoogd.”

Van Reybrouck plaatst de kritiek in de context van de golf van criminalisering die klimaatactivisten wereldwijd overspoelt. “In het Verenigd Koninkrijk zijn er celstraffen tot vijf jaar uitgesproken voor de blokkade van een snelweg zonder enige vorm van geweld. Ik denk dan: Rosa Parks! Nelson Mandela! Ook zij werden gecriminaliseerd. Vandaag heeft elke Europese stad een Rosa Parks-pleintje. Ik voorspel u: in 2075 krijgen we Greta Thunberg-plantsoentjes, misschien een Anuna De Wever-plein. Dan pas zullen we hun moed inzien.”

De Wever benadrukt dat gewelddadig verzet veel meer is dan terroristische

aanslagen, waarvan ze zich distantieert. Ze verwijst naar de Jadar-vallei in Servië, waar ze pas nog filmde voor een documentaire. Daar komt, met steun van de EU, een lithiummijn. “Die is een aanslag op het milieu en op de gemeenschap. Maar alles moet wijken voor de ‘groene groei’, lithium is nodig voor elektrische auto’s. Inwoners zeggen er terecht: over ons lijk. Hun geweldloos verzet heeft niks opgeleverd. Wanneer dan de bulldozers zullen komen, moeten ze beslissen wat ze gaan doen. Opkrassen of vechten tot het einde. Als ze vechten, is dat dan terrorisme?”

Revolutie in het wzc

Wellicht is Wouter Mouton ’s lands bekendste radicale klimaatactivist, zeker sinds hij zich in 2022 in het Mauritshuis in Den Haag vastkleefde aan het schilderij *Meisje met de parel*. Hij ging 23 dagen de cel in.

Activisme brengt risico’s met zich mee, zegt hij, van politiegeweld tot doodsb bedreigingen – hij vond al een kogel in zijn brievenbus. En toch is actie voeren het enige wat hem hoop geeft.

“Nadat ik in 2006 *An inconvenient truth* (de documentaire over Al Gores strijd tegen klimaatopwarming, red.) had gezien, ben ik behoorlijk depressief geweest. Sindsdien is de wereldwijde situatie alleen maar erger geworden.” Activisme heeft hem sterker gemaakt, al schat hij de impact van zijn acties als “peanuts” in. “Maar ik hoop voor andere, meer gematigde activisten de ruimte te creëren om echt impact te hebben.”

Adélaïde Charlier lacht aan de telefoon dat ze ronduit gelukkig is als acti-viste. “Wij feesten en wij dansen ook, hè! Activist zijn is het mooiste cadeau dat je jezelf kunt geven. Natuurlijk ben ik pessimistisch over de staat van de wereld. Die is deprimerend. Maar ik ben optimistisch over onze acties.”

Ook Balthazar is optimistisch over wat ze “tussen de scherven van het kapitalisme” ziet ontstaan. “In de ouderenzorg en het sociaal werk spelen zich elke dag minirevoluties af. Niks engs, hè. (lacht) Ze gooien niet met molotovcocktails in woonzorgcentra als De Wingerd in Leuven of Maison Biloba in Brussel. Ze vertrekken gewoon vanuit zorg en samenleven, niet vanuit commercie en efficiëntie.”

Terug naar De Wevers speech voor de Raad van Europa. Vreest ze niet een groot verlies aan invloed wanneer dergelijke fora voor haar gesloten blijven? “Misschien wel. Maar dat is de tol van de eerlijkheid die ik wil nastreven.” En ze wil ook best een aanhang verliezen, als die zich wil blijven vastklampen aan het verhaal waarin ze zelf niet meer gelooft. “Ik heb liever dat mensen wanhopig begrijpen wat het probleem is en dat we vandaaruit kunnen groeien, dan dat we hoopvol vasthangen aan irrelevante zaken als groene groei.”

Ze zucht. “Ken je dat Koerdische gezegde over de bomen die zich laten inpakken door de bijl, omdat die toch ook van hout is? De elite doet alsof zij en hun systeem er voor ons zijn. Maar dat is niet zo.”

Ze denkt even na. “Weet je wat mij hoop geeft? Dat slachtoffers van de overstromingen in Spanje met modder gooiden naar de koning en de premier. Mensen hebben door dat zij daar niet zijn om te helpen. Mensen hebben door dat de elite en haar systeem niet aan onze kant staan.” ■